

اشاره:

حضور در بازارهای جهانی و کسب سهم متناسب با توانمندی‌های اقتصادی، از اهداف اصلی توسعه اقتصادی پایدار برای جوامع امروزی است. در این راستا، تقویت بنیه رقابت تولیدات ملی در بازارهای بین‌المللی، نیازمند کاهش هزینه‌های تولید و قیمت تمام‌شده و دستیابی به محصول دارای کیفیت قابل قبول استانداردهای جهانی است، زیرا که نداشتن کالای قابل قبول با کیفیت استاندارد، خودبه‌خود تمام تلاش‌های بازاریابی، تبلیغات و مذاکرات تجاری را بر باد می‌دهد.

لذا مدیران بنگاه‌های تولیدی و خدماتی، نخستین اصلی را که می‌بایست بدان توجه داشته باشند، کیفیت مطابق با استانداردهای بین‌المللی است تا بتوانند در صحنه تجارت جهانی حضوری قوی و مستمر داشته باشند.

در این گزارش، به بررسی نقش استاندارد در صادرات می‌پردازیم و اثرات مثبت عرضه محصولات استاندارد به بازارهای بین‌المللی بر تجارت خارجی را ارزیابی می‌نماییم.

نقش استاندارد در تقویت بنیه رقابت در بازارهای خارجی

چرا رعایت اصول استاندارد برای حضور در صحنه تجارت بین‌المللی الزامی است؟

تحولات اقتصادی - سیاسی، علمی و فن‌آوری در قرن بیستم در فضای رقابت بین‌المللی، تأثیر زیادی داشته است. رشد ارتباطات بین‌المللی و در نتیجه افزایش مبادلات تجارت جهانی، صحنه رقابت را فشرده ساخته است.

تمامی کشورها تلاش می‌کنند که با رشد صادرات خود، سهم بیشتری در تجارت بین‌المللی پیدا کنند و از پایه رشد اقتصادی به خواست‌های سیاسی خود نیز دست یابند.

از سوی دیگر اصول تجارت و ابزارهای آن نیز در قرن اخیر متحول شده است. رشد تفکر دستیابی به تجارت آزاد بین‌المللی با هدف بهره‌گیری بهینه از منابع اقتصادی و تولید محصولات موردنیاز بشر با کمترین هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی، زیست‌محیطی و...، شرایطی را به وجود آورده است

پایه دو اصل «قیمت» و «کیفیت» بیش از پیش متکی خواهد شد. در جهان کنونی، بحث استاندارد از حیطة کیفیت کالاها و خدمات عرضه شده، فراتر رفته و از آنجا که دستیابی به قیمت‌های قابل رقابت از شرایط حضور در بازارهای بین‌المللی شناخته شده است، مدیریت کیفی مطرح می‌باشد. به عبارت دیگر، اصول استانداردها به کنترل کیفی و مدیریت کیفی بنگاه‌های اقتصادی اهمیت می‌دهد و در این راستا حرکت می‌کند.

در چنین شرایطی، عرضه‌کنندگان کالاها و خدمات فاقد استاندارد، نمی‌توانند در بازار حضوری قوی و مستمر داشته باشند. از یک سو مشتریان به کیفیت استاندارد کالاها و خدمات می‌اندیشند و محصولات فاقد کیفیت موردنظر را پس می‌زنند. از سوی دیگر مدیریت کیفی به واحدهای دارای استانداردهای بین‌المللی اجازه می‌دهد که با افزایش بهره‌وری، صرفه‌جویی در هزینه‌ها را محقق سازند و به قیمت‌های تمام‌شده پایین‌تر دسترسی پیدا کنند. لذا نه تنها از لحاظ کیفی، بلکه از نظر قیمت نیز بنگاه‌های فاقد مدیریت کیفی، قادر به رقابت نخواهند بود. کارشناسان بر این باور هستند که تولید انبوه ماشینی و نیز پیچیدگی تجارت (منطقه‌ای و بین‌المللی) مستلزم وجود ضوابط و مقررات یکسان برای تسهیل امر تجارت جهانی است. با توجه به رشد علوم و فن‌آوری، گسترش ارتباطات و حمل‌ونقل، ایجاد شبکه‌های اطلاع‌رسانی بین‌المللی به‌هنگام و مبادله سریع اطلاعات و... که تجارت جهانی را پیچیده و متحول ساخته است، اگر ضوابط و مقررات یکسانی برای جلب اعتماد مشتریان موجود نباشد، نمی‌توان به رشد مناسب تجارت امیدوار بود.

برای جلب اعتماد مشتریان در اواخر دهه گذشته میلادی، استانداردهای بین‌المللی سری ایزو ۹۰۰۰ رایج شد. در این استانداردها نه تنها نظارت کیفی، بلکه مدیریت کیفی نیز لحاظ شده است و مورد قبول کشورهای پیشرفته می‌باشد.

○ حمایت دولت از تولیدکنندگان و صادرکنندگان با توجه به شرایط تجارت آزاد بین‌المللی، روزبه‌روز کمتر خواهد شد، لذا مدیران بنگاه‌های اقتصادی باید به دو اصل «قیمت» و «کیفیت» برای بقا در بازار رقابت، توجه کنند.

که رقابت در بازار جهانی را برای برخی تولیدکنندگان آسان‌تر و برای برخی دیگر به مراتب دشوارتر ساخته است.

○ به همان اندازه که با استفاده از شیوه تجارت الکترونیکی، سهل‌تر می‌توان وارد عرصه تجارت بین‌المللی شد، ارایه کالاها و خدمات فاقد کیفیت استاندارد نیز خروج از بازار را سریع‌تر ساخته است.

از سوی دیگر استفاده از شیوه‌های جدید تجارت (تجارت الکترونیکی) خود نیز از عواملی است که رعایت استانداردهای بین‌المللی را در عرضه کالاها و خدمات الزامی ساخته است.

تجارت با استفاده از داده‌های الکترونیکی (EDI) به کوتاه شدن فاصله میان سفارش کالا از راه دور تا تحویل محموله‌ها در زمان موردنظر و نیز کاهش موجودی انبار شرکت‌های تولیدی کمک کرده است. این گونه معاملات ایجاب می‌کند که سفارش‌دهنده کالا نسبت به کیفیت کالاها و خدمات رایج شده از سوی فروشنده، اعتماد کامل داشته باشد. به همین جهت استاندارد بودن کالاها و خدمات عرضه شده، الزامی است.

به همان اندازه که با استفاده از شیوه تجارت الکترونیکی می‌توان به سهولت بیشتر وارد عرصه تجارت بین‌المللی شد، به همان درجه نیز ارایه کالاها و خدمات فاقد کیفیت مطابق با استانداردهای بین‌المللی، خروج از بازار را سریع‌تر ساخته است.

با توجه به تغییراتی که در سطح تجارت منطقه‌ای و تجارت جهانی در دو دهه اخیر به وجود آمده است، یگانه راه حضور مستمر و قوی در بازارهای جهانی و کسب سهم متناسب در این بازار، نیازمند رعایت استانداردهای بین‌المللی در تولید و عرضه کالاها و خدمات می‌باشد.

از آنجا که صاحب‌نظران پیش‌بینی می‌کنند با ادامه روند آزادسازی تجارت جهانی، نقش دولت‌ها در اداره امور اقتصادی و تجاری روزبه‌روز کمتر خواهد شد، لذا ضرورت دارد مدیران بنگاه‌های اقتصادی خصوصاً بیش از پیش به افزایش بهره‌وری و رشد کارآیی واحدهای تحت‌تصدی خود بپردازند. زیرا که حمایت‌های دولتی از تولیدکنندگان و صادرکنندگان روزبه‌روز کمتر خواهد شد و تجارت آزاد بر

تقویت بنیه رقابت صادرکنندگان در قرن آینده، پذیرش استانداردهای بین‌المللی از سوی سازمان جهانی تجارت می‌باشد.

آنچه مسلم است هر روز بر شمار کشورهای متقاضی ورود به سازمان جهانی تجارت برای بهره‌گیری از مزیت‌های تجارت آزاد بین‌المللی، افزوده می‌شود. شرایط رقابت برای کشورهای خارج از این سازمان با وجود شمار عظیمی از کشورها در این سازمان، فشرده‌تر می‌گردد. لذا تلاش تمامی کشورها اکنون بر این پایه قرار دارد که شرایط تجارت خارجی خود را به گونه‌ای اصلاح نمایند که بتوانند به عضویت سازمان جهانی تجارت (WTO) درآیند. در این راستا، حذف موانع غیرتعرفه‌ای و کاهش تدریجی موانع تعرفه‌ای از اصول کار می‌باشد که خواه و ناخواه حمایت دولت از تولیدکنندگان و صادرکنندگان را محدود می‌سازد.

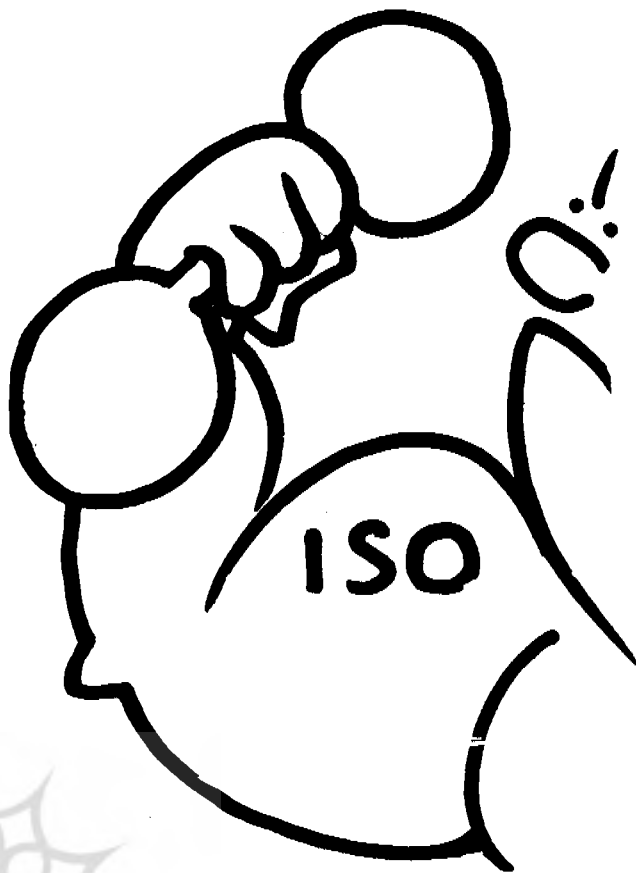
بنابراین، تولیدکنندگان و صادرکنندگان کالاها و خدمات، دیر یا زود مجبور خواهند بود با رشد کارآیی و بهره‌گیری بهینه از منابع و مدیریت، خود را از انکاء به حمایت‌های دولت رها سازند. به عبارت دیگر، آنها برای فعالیتی مستمر می‌بایست روی پای خود بایستند. از سوی دیگر پذیرش استانداردهای بین‌المللی از سوی سازمان جهانی تجارت، شرایطی را ایجاد می‌کند که عرضه‌کنندگان کالاها و خدمات فاقد استانداردهای بین‌المللی، خودبه‌خود از عرصه رقابت حذف گردند.

با این وصف، دستیابی به استانداردهای بین‌المللی در عرصه کالاها و خدمات برای تمامی بنگاه‌های اقتصادی، الزامی است.

تأثیر استاندارد در تجارت بین‌المللی

با گسترش ارتباطات سریع میان ابنای بشر و پیشرفت علوم و فن‌آوری، ابزار لازم برای بسط مناسبات تجارت بین‌المللی فراهم شده است. امروزه با استفاده از شیوه‌های نوین تجارت، حجم مناسبات تجاری سالانه به حدود ۵ تریلیون دلار افزایش یافته است و در اسرع وقت انجام می‌شود. زیرا از یک سو استفاده از شیوه داده‌های الکترونیکی در تجارت، زمان لازم برای عقد قراردادهای تجاری کاهش یافته و از سوی دیگر با گسترش شبکه‌های حمل و نقل سریع، در زمانی کوتاه کالا به دست مشتری می‌رسد.

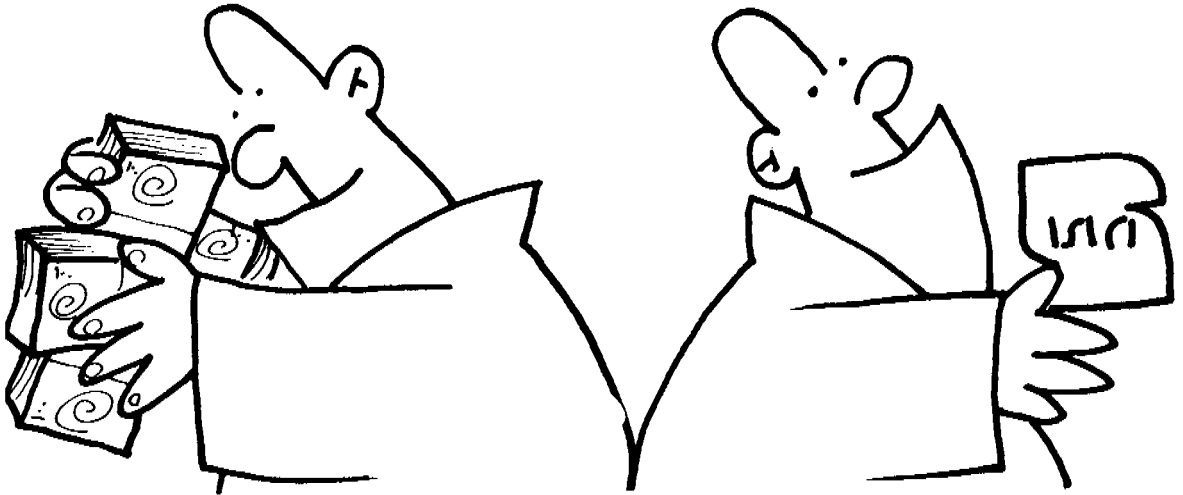
رشد تجارت بین‌المللی با تحکیم اعتماد میان خریداران

○ مدیریت کیفی به واحدهای دارای ضوابط استانداردهای بین‌المللی اجازه می‌دهد که با افزایش بهره‌وری، صرفه‌جویی در هزینه‌ها و کاهش ضایعات، بتوانند کالاها و خدمات خود را با بهای نازل‌تری عرضه کنند.

با توجه به این تحول عمیق در روند تجارت بین‌المللی، واحدهای تولیدی برای حضور در بازارهای بین‌المللی و کسب توان لازم برای رقابت، دیر یا زود مجبور می‌شوند شرایط خود را با استانداردهای سری ایزو ۹۰۰۰ تطبیق دهند. آنها به‌منظور بهره‌گیری بهینه از منابع و مدیریت قوی بر واحدهای تحت‌تصدی خود، به تدریج مجبور خواهند شد که تمامی فعالیت واحد تولیدی - خدماتی خود را به‌حد استاندارد ایزو ۹۰۰۱ برسانند تا بتوانند با بنیه‌ای قوی در عرصه رقابت بین‌المللی حاضر شوند.

رعایت استانداردهای بین‌المللی و منطقه‌ای به صادرکنندگان کمک می‌کند که ضمن کاهش هزینه‌های تولید و ضایعات، اعتماد مشتریان را جلب کنند. یک مسأله مهم‌تر برای

مثبت استانداردهای بین‌المللی، تسریع و گسترش مناسبات بازرگانی میان ملل جهان است.

کارشناسان معتقد هستند که رعایت استانداردهای بین‌المللی در عرضه کالاها سبب می‌شود که ارزیابی خسارات ناشی از حمل و نقل کالا از مبدأ تا مقصد، آسان‌تر صورت بگیرد و چنانچه کالایی ضمن حمل و نقل آسیب ببیند، زیان‌های ناشی از آن با مشکلات و اختلاف‌های کمتری میان شرکت‌های بیمه طرف‌قرارداد، ارزیابی و پرداخت گردد.

گذشته از نقش مستقیم استاندارد در استفاده بهینه از منابع و صرفه‌جویی در سطح منابع ملی و نیز در رشد تجارت خارجی و حمایت از مصرف‌کنندگان داخلی و خارجی، رعایت اصول استانداردهای بین‌المللی به حفظ محیط زیست و سلامت نسل بشر، کمک بسزایی دارد.

در جهان امروز، با افزایش دمای کره زمین، نازک شدن لایه اوزن و...، مسایل زیست‌محیطی و در واقع حفظ محیط زیست از اصول اساسی می‌باشد که مورد توجه جامعه جهانی قرار گرفته است. بشر برای ادامه حیات خود در کره زمین به حفظ محیط زیست نیازمند است و استانداردهای بین‌المللی به مسایل زیست‌محیطی توجه ویژه‌ای دارند. بحث مدیریت کیفی نه‌تنها در درون واحدهای تولیدی، بلکه در مقوله حفاظت از منابع کره ارض، مطرح می‌باشد. از این رو، استاندارد می‌تواند در حفاظت از محیط زیست انسان، نقش مؤثری ایفا کند.

و فروشندگان رابطه مستقیم دارد و دست‌اندرکاران و مدیران تجارت بین‌المللی برای تحکیم اعتماد میان دو گروه عرضه‌کننده و متقاضی کالاها و خدمات، رعایت استانداردهای بین‌المللی را ضروری ساخته‌اند.

○ برای جلب اعتماد مشتریان، ضرورت برقراری ضوابط و مقررات یکسان برای تسهیل در تجارت احساس می‌شود و در اواخر دهه میلادی گذشته استانداردهای بین‌المللی سری ایزو ۹۰۰۰ ارایه شد.

با این وصف، گسترش رعایت اصول استانداردهای بین‌المللی، خود یکی از پایه‌های تحکیم و توسعه مناسبات تجاری بین‌المللی شده است.

وجود ضوابط فنی و معیارهای یکنواخت درباره کالاها و خدمات، موجب شده است توجه تولیدکنندگان از کمیت به کیفیت کالاها معطوف شود. در نگرش جدید، موفقیت یک بنگاه اقتصادی در دستیابی به کیفیت بالا، جلب رضایت مشتری و در نهایت حضور مستمر در بازارهای بین‌المللی، نهفته است.

از سوی دیگر رعایت اصول استاندارد سبب شده است که بازرسی‌های بازرگانی بین‌المللی با هزینه بسیار کمتری محقق گردد و از سوی دیگر بر سرعت کار افزوده شود.

در دنیای کنونی، آگاهی از مشخصه‌های کالا با دیدن شماره استاندارد بین‌المللی به‌سهولت امکان‌پذیر است و در نتیجه، انجام امور گمرکی تسریع می‌شود و کالا در مدت زمان کمتری به دست مشتری می‌رسد. با این وصف، یکی از اثرات